

9.1. METRIJSKE KARAKTERISTIKE TESTOVA ZA PROCJENU USVOJENOSTI ZNANJA PLESOVA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE OD PRVOG DO ČETVRTOG RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

UVOD I PROBLEM

Krenuvši od činjenice da su pjesma i igra esencijalna potreba djeteta osobito u mlađoj školskoj dobi, te da se glazbene sposobnosti razvijaju usporedo s motoričkim sposobnostima, ritmički odgoj djece ne smije se ograničiti samo na nastavu glazbenog odgoja. Dijete pretpostavlja ritam melodiji kao posljedicu njegova prirodna nagona za pokretom, što osobito treba iskoristiti u nastavi TZK do 9. godine života (Rakijaš 1963) kad dijete osjeća potrebu za pokretom i ljubav za pjevanjem pjesama melodijski lako shvatljivih.

Ako je za učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole najvažnije ostvariti ciljeve koji se odnose na formiranje motoričkih znanja (Findak, Metikoš, Mraković 1992), a pritom je zadovoljstvo uvjet aktiviteta djece, tada bi primjena pjesme i igre kroz ples pridonijela efikasnom ostvarenju ciljeva nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Plesne strukture, kao nastavnu cjelinu, neosporno je potrebno implicirati u nastavu TZK ne samo zato što je to iskonska dječja potreba već i stoga što uvježbavanje plesnih ritmova i jednostavnih plesnih struktura ima značajan udio u pretvorbi važnijih antropoloških obilježja, kao i u rješavanja utilitarnih potreba (Findak i sur. 1998). Nadalje, ritam, svirka i ples imaju veliku pokretačku snagu u području emocija i čine jedan od važnih elemenata tradicije i kulture (Loeffler 1994).

Generalni je problem ocjenjivanja cjelokupnog školstva, pa tako i nastave tjelesne i zdravstvene kulture, kako što više objektivizirati proces ocjenjivanja te kako što više umanjiti nastavnikovu subjektivnu procjenu primjenom metode promatranja u provjeravanju razine usvojenosti plesnih struktura. Stoga je osnovni problem ovog istraživanja konstrukcija mjernih instrumenata za procjenu nivoa usvojenosti znanja plesova i utvrđivanje njihovih metrijskih karakteristika. Drugi problem proizlazi iz činjenice da se nastava tjelesne i zdravstvene kulture od 1. do 4. razreda osnovne škole ne odvaja po spolovima. Već su nizom znanstvenih radova dokazane razlike po spolu motoričkih sposobnosti djece u dobi od 7 do 10 godina (Mraković, Katić 1992). Da li razlike po spolu postoje i u usvajanju plesnih struktura?

Prvenstveni je cilj ovog istraživanja utvrditi norme, kriterije ili orijentacijske vrijednosti za procjenu razine usvojenosti plesova za dječake i djevojčice od 1. do 4. razreda osnovne škole, te pritom utvrditi razlike između djevojčica i dječaka.

Dobiveni rezultati pridonijet će kvalitetnijem programiranju (onih sadržaja koji se odnose na plesne strukture) te će dati korisne informacije o što objektivnijem provjeravanju naznačene nastavne cjeline za učenike od 1. do 4. razreda osnovne škole.

METODE RADA

UZORAK ISPITANIKA

Istraživanje je provedeno na uzorku od 277 ispitanika, učenica i učenika osnovne škole "Plokite" u Splitu, i to: 64 učenika prvih razreda podijeljenih na dva subuzorka (33 djevojčice i 31 dječaka); 63 učenika drugih razreda podijeljenih na dva subuzorka (30 djevojčica i 33 dječaka); 78 učenika trećih razreda podijeljenih na dva subuzorka (37 djevojčica i 41 dječaka) i 72 učenika četvrtih razreda podijeljenih na dva subuzorka (38 djevojčica i 34 dječaka).

UZORAK VARIJABLI

Procjena uspjeha u izvođenju plesova izvršena je testovima, za tu svrhu konstruiranim, odnosno izabranim izvornim narodnim i društvenim plesovima za koje se pretpostavlja da su prikladni za naznačenu dob učenika. Svi učenici ocijenjeni su za izvođenje plesova ocjenom od 1 do 5. Ocjenjivanje je vršilo pet ocjenjivača, profesora fizičke kulture, koji su preko videozapisa ocijenili učenike individualno za svaki pojedini ples. Ocjenjivači su prethodno detaljno upoznati sa skalama vrijednosti mjernih instrumenata. Ocjenjivanje je vršeno sistemom uočavanja pogrešaka, odnosno uočavanjem odstupanja od idealnog finalnog oblika.

Opis testova:

1. SLAVUJ VIČE – prvi razred (Bilogora)

Plesni ritam:

A DIO /2x

♪	♪	♪	♪	♪	♪	♪	♪
L	D	L	D	L	D	L	D
K	DK	K	DK	K	DK	K	DK

B DIO

♪ ♪	♪ ♪	♪ ♪	♪ ♪
zamah rukama	zamah rukama	zamah rukama	zamah rukama
natrag	naprijed	natrag	naprijed

C DIO

♪	♪	♪	♪	♪	♪	♪	♪
L		L		L	L	L	
topot	izdržaj	topot	izdržaj	topot	topot	topot	izdržaj
pljesak		pljesak		pljesak	pljesak	pljesak	

Slavuj viče pleše se u zatvorenom kolu. Plesači se drže za ispružene ruke dolje.

Analiza:

A DIO: Sastoji se iz osam dvočetvrtinskih taktova. Svaki takt sadrži dvije četvrtinke.

I. TAKT

1. doba - korak lijevom nogom u lijevu stranu
2. doba - desnu nogu primaknuti uz lijevu i na nju prenijeti težinu tijela

Svi ostali taktovi A dijela plesa jednaki su prvom taktu.

B DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta.

I. TAKT: plesači zamahnu rukama naprijed.

II. TAKT: plesači zamahnu rukama natrag.

III. TAKT: plesači zamahnu rukama naprijed.

IV. TAKT: plesači zamahnu rukama natrag.

C DIO:

I. TAKT

1. doba - udarac lijevom nogom o pod, na nju se prsloni težina tijela i istodobno plesači pljesnu naprijed ispruženim rukama

2. doba - lijeva noga se diže i priprema za novi udarac a ruke šire za ponovni pljesak

II. TAKT: jednak je prvom

III. TAKT:

1. doba - udarac lijevom nogom o pod i odmah nakon toga odizanje lijeve noge od poda; plesači istodobno pljesnu i rašire ruke pripremajući se za novi pljesak

2. doba - isto što i na 1. dobu

IV. TAKT: jednak je prvom.

1. NAZIV TESTA: SLAVUJ VIČE (prvi razred) - narodni ples iz Bilogore

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na desnoj nozi čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B i C dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi C dio plesa ali nepravilno izvodi A ili B dio plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa ali ne može izvesti u potpunosti pravilno C dio (bilo da griješi u pljeskanju ili topotu)

dovoljan - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa, ali ne može pravilno izvesti C dio plesa (ni pljeskanje, ni topot)

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi u potpunosti pravilno

2. GRIZLICA (prvi razred) (Podravina)

Plesni ritam:

A DIO

spretni stav
oponašanje namatanja

raširene ruke
naklon

/2x

B DIO

prijetnja desnim kažiprstom

prijetnja lijevom kažiprstom

C DIO

pljesak rukama
naprijed

podčučanj uz
udaranje dlanovima o
natkoljenice

2 pljeska rukama
naprijed

K naprijed
pljesak rukama
naprijed

D DIO

D

L

D

L

D

L

D

L

Grizlica je parovan ples. Plesač je plesačici okrenut licem, u A, B i C dijelu plesa parovi plešu razdvojeno.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

1. doba (dvije osminke) - stopala u širini ramena, mali pretklon, plesači rukama oponašaju namatanje pokretima iz zgloba lakta

2. doba (dvije osminke) - isto kao i prva doba

II. TAKT

1. doba - stopala u širini ramena, ruke opružene, priručene (oko 45 stupnjeva od tijela), naklon

2. doba - isto kao i prva doba

III. TAKT - jednak je prvom taktu
IV. TAKT - jednak je drugom taktu

B DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT : prijatna desnim kažiprstom udesno, lijevom rukom o lijevi bok

II. TAKT : prijatna lijevom kažiprstom ulijevo, desnom rukom o desni bok

C DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

1. doba -stopala u širini ramena, uspravan stav, pljesak naprijed

2. doba - stopala u širini ramena, počučanj uz udarac dlanovima o natkoljenice

II. TAKT:

1. doba (dvije osminke) - stopala u širini ramena, uspravan stav, dva pljeska naprijed

2. doba - korak naprijed uz pljesak naprijed

D DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta.

Plesač i plesačica drže se desnim rukama za pojas, a lijevima za nadlakticu desne ruke. Naznačenim koracima plesni par se okrene za 360 stupnjeva u smjeru kazaljke na satu.

2. NAZIV TESTA: GRIZLICA (prvi razred) - narodni ples iz Podravine

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na obje noge, stopalima u širini ramena te rukama u visini grudi pogrčenih u laktovima čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B, C i D dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi C i D dio plesa, a griješi pri izvođenju A ili B dijela plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi A, B i D dio plesa, ali ne može izvesti pravilno C dio plesa

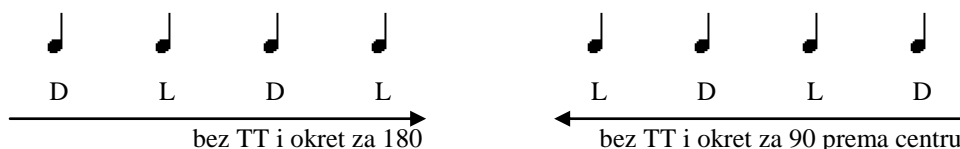
dovoljan - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa, ali ne može pravilno izvesti ni C ni D dio plesa

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi u potpunosti pravilno

3. HRVATSKO KOLO (drugi razred) (Kaštela)

Plesni ritam:

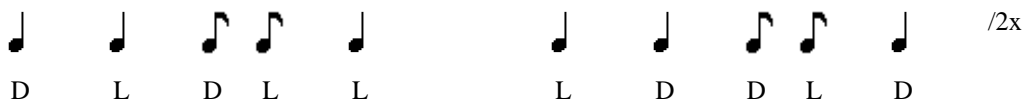
A DIO

B DIO

C DIO

Hrvatsko kolo pleše se u zatvorenom i otvorenom kolu, u linijama i malim krugovima. Plesači se drže za ruke dolje.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta. Svaki takt sadrži dvije četvrtinke.

I. TAKT

1. doba - korak desnom udesno
2. doba - korak lijevom udesno ispred desne noge

II. TAKT

1. doba - korak desnom udesno
2. doba - prinožiti lijevom uz desnu okretom od 180 stupnjeva ulijevo

III. TAKT

1. doba - korak lijevom ulijevo
2. doba - korak desnom ulijevo ispred lijeve noge

IV. TAKT

1. doba - korak lijevom ulijevo
2. doba - prinožiti desnom uz lijevu okretom za devedeset stupnjeva udesno

B DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta. Svaki takt sadrži dvije četvrtinke.

I. TAKT

- 1 doba - desnom korak naprijed
- 2 doba - lijevom korak naprijed

II. TAKT

1. doba - desnom korak naprijed, uz zamah rukama naprijed
2. doba - prinožiti lijevom uz desnu zamahivanjem ruku naprijed (do predručenja)

III. TAKT

1. doba - lijevom korak nazad uz zamah rukama nazad
2. doba - desnom korak nazad uz zamahivanje rukama nazad (do priručenja)

IV. TAKT

1. doba - lijevom korak nazad
2. doba - prinožiti desnom uz lijevu

C DIO: Sastoji se od osam dvočetvrtinskih taktova.

I. TAKT

1. doba - korak desnom udesno
2. doba - korak lijevom udesno ispred desne noge

II. TAKT

1. doba (1. osminka) - korak desnom udesno
(2. osminka) - prinožiti lijevom uz desnu
2. doba - korak desnom udesno

III, V. i VII. TAKT - jednak je prvom taktu

IV, VI. i VIII. TAKT - jednak je drugom taktu

3. NAZIV TESTA: **HRVATSKO KOLO (drugi razred) - narodni ples iz Kaštela**

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na lijevoj nozi čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B i C dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi C dio plesa, ali nepravilno izvodi A ili B dio plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa, ali ne može izvesti u potpunosti pravilno C dio

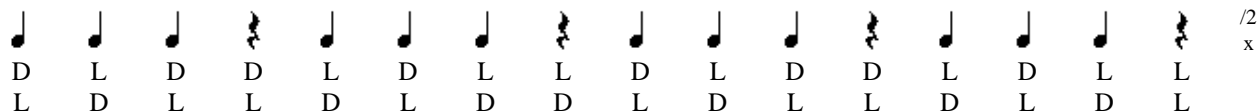
dovoljan - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa, ali ne može pravilno izvesti C dio plesa (ni pljeskanje, ni topot)

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi u potpunosti pravilno

4. RAŠPA (drugi razred) (Meksiko)

Plesni ritam:

A DIO

B DIO

Rašpa je parovan ples. Plesači su jedan nasuprot drugom udaljeni 30 - 50 cm, drže se za opružene ruke naprijed.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od osam četveročetvrtinskih taktova.

I. TAKT

1. doba - (plesaćica): sunožan raskoračni naskok desnom naprijed i lijevom nazad
(plesać): sunožan raskoračni naskok lijevom naprijed i desnom nazad
2. doba - (plesaćica): sunožan raskoračni naskok lijevom naprijed, desnom nazad
(plesać): sunožan raskoračni naskok desnom naprijed, lijevom nazad
3. doba - isto kao i prva doba
4. doba - (plesaćica): u raskoračnom stavu (desnom naprijed, lijevom nazad), zib u koljenima
(plesać): u raskoračnom stavu (lijevom naprijed, desnom nazad), zib u koljenima

II. TAKT

1. doba - (plesaćica): sunožan raskoračni naskok lijevom naprijed i desnom nazad
(plesać): sunožan raskoračni naskok desnom naprijed i lijevom nazad
2. doba - (plesaćica): sunožan raskoračni naskok desnom naprijed, lijevom nazad
(plesać): sunožan raskoračni naskok lijevom naprijed, desnom nazad
3. doba - isto kao i prva doba
4. doba - (plesaćica): u raskoračnom stavu (lijevom naprijed, desnom nazad) zib u koljenima
(plesać): u raskoračnom stavu (desnom naprijed, lijevom nazad) zib u koljenima

III, V. i VII. TAKT - jednaki su prvom taktu

IV, VI. i VIII. TAKT - jednaki su drugom taktu

B DIO: Sastoji se od četiri četveročetvrtinska takta.

Plesač i plesaćica puštaju ruke i hvataju se pod ruke laktovima (desnim rukama za desni okret, potom lijevim rukama za lijevi okret).

I. TAKT

1. doba - desnom naskok naprijed, lijeva prednožno pogrčena
2. doba - lijevom naskok naprijed, desna prednožno pogrčena
3. doba - isto kao i prva doba
4. doba - isto kao i druga doba

II. TAKT - jednak je prvom taktu

Napomena: I. i II. TAKT plešu se sa postepenim okretanjem plesnog para udesno (u smjeru kretanja kazaljke na satu)

III. i IV. TAKT jednaki su prvom i drugom taktu ali s postupnim okretanjem plesnog para ulijevo (u smjeru obrnutom od kretanja kazaljke na satu) te s držanjem pod lijevim laktovima.

4. NAZIV TESTA: RAŠPA (drugi razred) - društveni ples iz Meksika

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A i B dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi B dio plesa, ali povremeno griješi u izvođenju A dijela plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi B dio plesa, ali ne može pravilno u ritmu glazbe izvesti A dio plesa

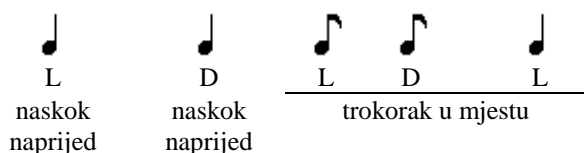
dovoljan - ako učenik pravilno izvodi A dio plesa, ali ne može pravilno izvesti B dio plesa.

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi u potpunosti pravilno.

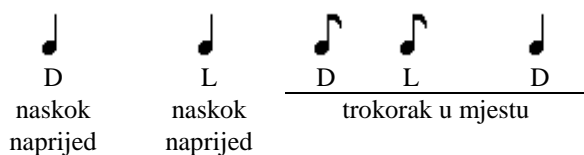
5. JABUČICE (treći razred) (Baranja)

Plesni ritam:

A DIO

B DIO

C DIO

Svaki plesač pleše s dvije plesačice. Trojke se postave u krug, licem prema centru. Desna plesačica stavi lijevu ruku na plesačevo desno rame, a desnu o bok. Lijeva plesačica stavi desnu ruku na lijevo plesačevo rame, a lijevu o bok. U C dijelu plesa plesači se razdvoje te se svaki posebno vrti trokoracima oko svoje osi u smjeru suprotnom hodu kazaljke na satu. Na svaki trokorak plesači se okrenu za četvrt kruga.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

1. doba - naskok lijevom nogom naprijed

2. doba - naskok desnom nogom naprijed

II. TAKT

1. doba (dvije osminke):

- prva osminka: korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

- druga osminka: korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

2. doba - korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s počučnjem.

B DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

1. doba - naskok desnom nogom nazad

2. doba - naskok lijevom nogom nazad

II. TAKT

1. doba (dvije osminke):

- prva osminka: korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

- druga osminka: korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

2. doba - korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s počučnjem

C DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

1. doba (dvije osminke):

- prva osminka: korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

- druga osminka: korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

2. doba - korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s počučnjem

Napomena: Trokorak (I. TAKT) pleše se uz rotaciju od 90 stupnjeva u smjeru obrnutom od hoda kazaljke na satu.

II. TAKT

1. doba (dvije osminke):

- prva osminka: korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

- druga osminka: korak lijevom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s ukrućenim koljenom

2. doba - korak desnom nogom u mjestu na čitavom stopalu i s počučnjem.

Napomena: Trokorak (II. TAKT) pleše se uz rotaciju od 90 stupnjeva u smjeru obrnutom od hoda kazaljke na satu.

III. TAKT jednak je kao i I. TAKT

IV. TAKT jednak je kao i II. TAKT

5. NAZIV TESTA: JABUČICE (treći razred) - narodni ples iz Baranje

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na desnoj nozi čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B i C dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi C dio plesa, ali nepravilno izvodi A ili B dio plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi A i B dio plesa, ali ne može izvesti pravilno C dio (nepravilno izvodi vertikalno titranje)

dovoljan - ako učenik djelomično pravilno izvodi A ili B dio plesa, a ne može pravilno izvesti C dio plesa

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi ni djelomično pravilno

6. FURLONA (treći razred)

(otok Hvar)

Plesni ritam:

A DIO

B DIO

Furlona ili *furlana* pleše se u trokoracima. U A dijelu plesači se ne drže već plešu po kružnici tako da se plesačice kreću unatrag, a plesači se kreću prema naprijed za plesačicama. Plesači plešu raširenim rukama, a plesačice rukama o pasu. U B dijelu plesa plesač podigne desnu ruku iznad plesačice koja ga uhvati lijevom rukom za kažiprst te se okreće oko svoje osi u smjeru obrnutom od hoda kazaljke na satu.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od neodređenog broja dvočetvrtinskih taktova a svaki od njih sadrži po dvije osminke i jednu četvrtinku.

I. TAKT

osminka - plesač lijevom nogom naskok naprijed, a plesačica natrag

osminka - plesač desnom nogom naskok naprijed, a plesačica natrag

četvrtinka - isto što i na prvu osminku

II. TAKT

osminka - plesač desnom nogom naskok naprijed, a plesačica natrag

osminka - plesač lijevom nogom naskok naprijed, a plesačica natrag

četvrtinka - isto što i na prvu osminku

B DIO: Sastoji se od neodređenog broja dvočetvrtinskih taktova, a svaki od njih sadrži po dvije osminke i jednu četvrtinku.

I. TAKT

osminka - plesač lijevom nogom naskok u mjestu, plesačica lijevom nogom naskok u mjestu ali se počne okretati oko svoje osi u smjeru obrnutom od hoda kazaljke na satu.

osminka - plesač desnom nogom naskok u mjestu, a plesačica naskok u mjestu uz nastavljanje zaokretanja kao na prethodnu osminku

četvrtinka - izvodi se kao i na prvu osminku

II. TAKT

osminka - plesač desnom nogom naskok u mjestu, plesačica desnom nogom naskok u mjestu, ali se počne okretati oko svoje osi u smjeru obrnutom od hoda kazaljke na satu

osminka - plesač lijevom nogom naskok u mjestu, a plesačica naskok u mjestu uz nastavljanje zaokretanja kao na prethodnu osminku

četvrtinka - izvodi se kao i na prvu osminku

6. NAZIV TEST: FURLONA (treći razred) - narodni ples iz Hvara

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na desnoj nozi čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A i B dio) izvede pravilno u ritmu glazbe, odnosno ako učenik kontinuirano pravilno izvodi zadane trokorake uz glazbu

vrlo dobar - ako učenik diskontinuirano pravilno izvodi zadane trokorake, odnosno povremeno griješi pri njihovom izvođenju u skladu s glazbom, ali još uvijek prevladavaju pravilno izvedeni trokoraci u skladu s glazbom

dobar - ako učenik često griješi pri izvođenju zadanih trokoraka, odnosno ako prevladavaju nepravilno izvedeni trokoraci koji nisu u skladu s glazbom

dovoljan - ako učenik u potpunosti nepravilno izvodi A ili B dio plesa, ali drugi dio plesa izvodi pravilno ili diskontinuirano pravilno

nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi ni djelomično pravilno u skladu s glazbom

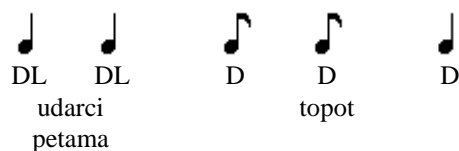
7. TEMPET (četvrti razred) (Makarska)

Plesni ritam:

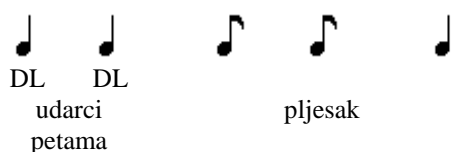
A DIO

	
plesač	D
plesačica	L

B DIO

C DIO

D DIO

E DIO

Tempet se pleše u parovima koji opisuju kružnicu ili koji formiraju red. U A dijelu plesa plesači su u "valcer" držanju, a u ostalim dijelovima plesa plesači su razdvojeni.

Analiza:

A DIO: Sastoji se od osam dvočetvrtinskih taktova. Po dva se takta ponavljaju

I. TAKT

- osminka - plesač zakorači desnom u poludesno naprijed, a plesačica lijevom u polulijevo natrag
- osminka - plesač privuče lijevu do desne noge i na nju prenese težište tijela, a plesačica na isti način privuče desnu do lijeve noge
- četvrtinka - plesač zakorači desnom poludesno naprijed, a plesačica lijevom polulijevo natrag

II. TAKT

- osminka - plesač zakorači lijevom natrag polulijevo, a plesačica poludesno naprijed
- osminka - plesač privuče desnu do lijeve noge, prenese težište tijela, a plesačica na isti način privuče lijevu do desne noge
- četvrtinka - plesač zakorači lijevom polulijevo natrag, a plesačica desnom poludesno naprijed

III, V. i VII. TAKT jednaki su prvom taktu

IV, VI. i VIII. TAKT jednaki su drugom taktu

Par se četiri puta okrene za 360 stupnjeva u smjeru hoda kazaljke na satu.

B DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta. Plesači se puste. Okrenuti su licem jedan prema drugom.

I. TAKT

- četvrtinka - obje noge spustimo na pod te ih odignemo na prednji dio stopala
- četvrtinka - obje noge spustimo na pod te ih odignemo na prednji dio stopala

II. TAKT

- osminka - udarac desnom o pod bez prijenosa težišta tijela
- osminka - udarac desnom o pod bez prijenosa težišta tijela
- četvrtinka - udarac desnom o pod bez prijenosa težišta tijela

C DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT

- četvrtinka - obje noge spustimo na pod te ih odignemo na prednji dio stopala
- četvrtinka - obje noge spustimo na pod te ih odignemo na prednji dio stopala

II. TAKT

osminka - pljesak naprijed
osminka - pljesak naprijed
četvrtinka - pljesak naprijed

D DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta.

I. TAKT - prijetnja desnim kažiprstom

II. TAKT - prijetnja lijevim kažiprstom

E DIO: Sastoji se od dva dvočetvrtinska takta. Plesač i plesačica individualno se okreću. Plesač u smjeru hoda kazaljke na satu, plesačica obrnuto.

I. TAKT

osminka - plesač zakorači desnom poludesno naprijed, plesačica lijevom polulijevo natrag
osminka - plesač privuče lijevu do desne, s prijenosom težišta tijela; a plesačica desnu do lijeve
četvrtinka - isto kao i na prvu osminku

II. TAKT

osminka - plesač zakorači lijevom polulijevo natrag, plesačica desnom poludesno natrag
osminka - plesač privuče desnu do lijeve noge, s prijenosom težišta tijela; a plesačica lijevu do desne

četvrtinka - isto kao i na prvu osminku

Plesači su se okrenuli za 360 stupnjeva.

7. NAZIV TEST: **TEMPET (četvrti razred) - narodni ples iz Makarske**

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B, C, D i E dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi A, D i E dio plesa, ali griješi pri izvođenju B ili C dijela plesa (prilikom izvođenja topota ili pljeskanja u skladu s glazbom)

dobar - ako učenik pravilno izvodi A, D i E dio plesa, ali ne može izvesti pravilno B ni C dio plesa u skladu s glazbom

dovoljan - ako učenik nepravilno izvodi A dio plesa, ali izvodi pravilno B ili C dio plesa

nedovoljan - ako učenik dijelove plesa A, B i C ne izvodi u potpunosti pravilno

8. LETKIS (četvrti razred) (Finska)

Plesni ritam:

A DIO

D

L prednožiti
petom o tlo

D

L ispred D
prstima o tlo

D

D

L

D prednožiti
petom o tlo

L

D ispred L
prstima o tlo

L

L

/2
x

B DIO								
	DL		DL		DL		DL	
	naprijed		nazad		desno		lijevo	

C DIO				
	D	L	D	L
	poskok	poskok	poskok	poskok

Analiza:

A DIO: Sastoji se od četiri dvočetvrtinska takta. Svaki takt sadrži po dvije osminke.

I. TAKT

1. doba (1. osminka) - desnom poskok na mjestu, istodobno lijevom prednožiti i petom dotaknuti tlo
(2. osminka) - desnom poskok na mjestu, istodobno lijevom nogom križno ispred desne dotaknuti prstima tlo
2. doba - isto kao i prva doba

II. TAKT

1. doba (1. osminka) -lijevom poskok na mjestu, istodobno desnom prednožiti i petom dotaknuti tlo
(2. osminka) lijevom poskok na mjestu, istodobno desnom nogom križno ispred lijeve dotaknuti prstima tlo
2. doba - isto kao i prva doba

III. TAKT - jednak je prvom taktu

IV. TAKT - jednak je drugom taktu

B DIO: Sastoji se od dva četveročetvrtinska takta.

I. TAKT :

1. doba - sunožni poskok naprijed
2. doba - pauza
3. doba - sunožni poskok nazad
4. doba - pauza

II. TAKT :

1. doba - sunožni poskok desno
2. doba - pauza
3. doba - sunožni poskok lijevo
4. doba - pauza

C DIO: Sastoji se iz jednog četveročetvrtinskog takta.

I. TAKT

1. doba -dječji poskok desnom nogom
2. doba -dječji poskok lijevom nogom
3. doba - isto kao i prva doba
4. doba - isto kao i druga doba

8. NAZIV TESTA: LETKIS (četvrti razred) - društveni ples iz Finske

POMAGALA: kazetofon i kazeta sa snimljenom glazbom plesa

MJESTO IZVOĐENJA: učionica ili dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu

POČETNI POLOŽAJ: učenik u uspravnom stavu sa težištem tijela na desnoj nozi čeka početak glazbe

OCJENJIVANJE:

odličan - ako učenik zadani ples (njegov A, B i C dio) izvede pravilno u ritmu glazbe

vrlo dobar - ako učenik pravilno izvodi A i C dio plesa, ali nepravilno izvodi B dio plesa

dobar - ako učenik pravilno izvodi B i C dio plesa, ali ne može izvesti u potpunosti pravilno A dio plesa

dovoljan - ako učenik pravilno izvodi B dio plesa, ali ne može pravilno izvesti A i C dio plesa
nedovoljan - ako učenik ni jedan dio plesa ne izvodi u potpunosti pravilno

METODE OBRADE PODATAKA

Rezultati istraživanja obrađeni su u skladu s ciljem istraživanja na sljedeći način:

Varijable su normalizirane za svakog suca pojedinačno.

Ustaljenim deskriptivnim postupcima ustanovljene su karakteristike varijabli. Izračunate su aritmetičke sredine (XA), standardne devijacije (SD), poluraspon u kojem 95% varira stvarna vrijednost aritmetičke sredine (DX), određena je minimalna (MIN) i maksimalna (MAX) vrijednost rezultata te asimetričnost (SKEW) i spljoštenost (KURT) distribucije. Normaliteti distribucija testirani su Kolmogorov - Smirnovljevim postupkom - izračunate su maksimalne razlike između realnih i teoretskih kumulativnih frekvencija (MAX D). Nakon toga izračunata je prosječna korelacija između čestica svakog testa (RMS), koeficijent reprezentativnosti svake čestice (MSA), postotak ukupne zajedničke varijance (MAOCV), koeficijenti pouzdanosti RTT1 i RTT2, Crombahov koeficijent (pouzdanosti) (α) i homogenost čestica (HOM).

Analizom varijance testirana je značajnost razlika aritmetičkih sredina za svaki test između učenika i učenica.

REZULTATI I DISKUSIJA

Iako parametri centralnih i disperzijskih parametara primijenjenih varijabli (tablica 9) pokazuju da su distribucije normalne, detaljnijom analizom normalizacije varijabli svakog pojedinog ocjenjivača možemo zaključiti da normalna distribucija ne znači neminovno da je ples prihvatljiv i nepobitno primjenjiv u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture za određenu dob učenika.

Nadalje, budući da ni jedan ples nije uvježbavan više od pet školskih sati, možemo orijentacijski utvrditi optimalan broj frekvencija pojedinih nastavnih tema (primijenjenih plesova) potrebnih pri izradi globalnog plana i programa tjelesne i zdravstvene kulture za pojedini razred.

Plesovi predviđeni za prvi razred osnovne škole (*Slavuj viče* - tablica 1 i *Grizlica* - tablica 2) imaju ujednačenu distribuciju frekvencija ocjena svih pet ocjenjivača, relativno malim brojem negativnih ocjena, te s najvećim brojem ocjena u zoni ocjena dobar i vrlo

dobar. Iz navedenog proizlazi da je od 3 do 5 sati optimalan broj frekvencija potrebnih za adekvatno uvježbavanje plesova *Slavuj viče* i *Grizlica* u prvom razredu osnovne škole.

Frekvencije ocjena plesa *Hrvatsko kolo* (tablica 3) predviđenog za drugi razred osnovne škole najčešće su u zoni ocjena nedovoljan i to u svih pet ispitivača. Ocjene odličan uopće nema, a u petog ispitivača ni ocjene vrlo dobar. Iako Kolmogorov - Smirnovljev test pokazuje dobru distribuciju, ovakva distribucija frekvencija ne dopušta primjenu plesa *Hrvatsko kolo* u drugom razredu osnovne škole. Razlog neprimjerenosti ovog plesa dobi od 8 godina jest osobita zahtjevnost odvijanja kretnji u precizno određenom glazbenom tempu (ako je pogrešan prvi korak, teško je nadoknaditi izgubljeni ritam). Očito je da je osim istančanog sluha potrebna za dobru realizaciju *Hrvatskog kola* i osobita sposobnost koncentracije na svaki korak, a budući da ni jedan učenik nije dobio ocjenu odličan, problem vjerovatno nije povezan s brojem sati potrebnih za uvježbavanje plesa.

Kod plesa *Jabučice* - tablica 4 (predviđenog za drugi razred osnovne škole) zona frekvencija negativnih ocjena u svih pet ocjenjivača relativno je visoka. Najviše je ocjena kod svih ispitivača u zoni dobar. Zato se za dobro uvježbavanje preporučuje da se pri izradi globalnog plana i programa tjelesne i zdravstvene kulture predvidi više od 5 frekvencija.

Rašpa (tablica 5), društveni ples predviđen za treći razred osnovne škole, ima gotovo ravnomjerno raspoređene frekvencije ocjena dovoljan, dobar i vrlo dobar u svih ispitivača te pretpostavljamo da je optimalan broj frekvencija pri izradi globalnog plana od 3 do 5.

Furlona, ples predviđen za treći razred osnovne škole (tablica 6), sadrži trokorak u nešto bržem ritmu, koji je većini učenika predstavljao problem pri sintetičkom učenju, ali je analitičkim putem učenja većina učenika ipak usvojila zadani trokorak. Pretpostavlja se, prema distribucijama frekvencija ocjena u svih pet ocjenjivača, da je za usvajanje plesa *furlone* potrebno predvidjeti više od pet sati da bi se postigao zadovoljavajući stupanj automatizacije pokreta.

Pretežita ocjena dovoljan i dobar u svih ocjenjivača pri ocjenjivanju plesa *tempet* (tablica 7) predviđenog za četvrti razred osnovne škole proizlazi iz kompleksne strukture plesa. Naime, ples ima čak pet dijelova te je za njegovo uvježbavanje potrebno predvidjeti više od pet sati.

Letkis (tablica 8), ples predviđen za četvrti razred osnovne škole, ima ujednačenu distribuciju frekvencija ocjena u svih pet ocjenjivača, sa relativno malim brojem negativnih ocjena, te s najvećim brojem ocjena u zoni ocjena vrlo dobar. Ovaj nivo znanja usvojen je za 3 - 4 školska sata što iznenađuje jer je ritam plesa relativno brz, a sam ples je predviđen za učenje u višim razredima osnovne škole (Findak i sur. 1990).

Treba napomenuti da se predloženi broj frekvencija za pojedine nastavne teme odnosi isključivo na složenost pojedinog plesa, odnosno potrebnog broja sati za njegovo adekvatno uvježbavanje - dovođenje motoričkog znanja na razinu dostatnu za tranzitivno provjeravanje. Ako inicijalnim mjerenjem zatečeno stanje nalaže drugačije, broj ponavljanja nastavnih tema plesova treba se tome prilagoditi. Prednost treba dati onim nastavnim temama za koje se pretpostavlja da u većoj mjeri utječu na poboljšanje zatečenog stanja (Fidak, 1997).

U tablici 10 prikazane su neke metrijske karakteristike primijenjenih varijabli. Prosječne korelacije između čestica testa (RMS) nisu visoke, ali su zadovoljavajuće. Osobito je to izraženo kod plesa *slavuj viče* u kojeg bi veći broj ocjenjivača pridonio kvalitetnijim konačnim rezultatima. Mjere reprezentativnosti (MSA) relativno su visoke, osobito u plesova predviđenih za treći i četvrti razred osnovne škole što je posljedica zadovoljavajućeg broja ocjenjivača. Postotak minimalne količine ukupne varijance itema testova (MAOCV) imaju rezultate u rasponu od 68 % do 95%, s izuzetkom plesa *slavuj viče* (61%). Zato možemo zaključiti da su svi ocjenjivači imali zajednički predmet mjerenja. Mjere pouzdanosti i homogenost pokazuju vrlo visoke, zadovoljavajuće vrijednosti u svih primijenjenih varijabli, pa bismo mogli reći da su primijenjeni plesovi vrlo dobri mjerni instrumenti za procjenjivanje razine usvojenosti znanja plesnih struktura za dob od 7 do 10 godina.

Univarijantnom analizom varijance (tablica 11) utvrđena je značajna razlika između učenika i učenica samo kod društvenih plesova (*rašpa* i *letkis*). Dobiveni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika između ispitanica i ispitanika u aritmetičkim sredinama, odnosno da djevojčice u trećem ili u četvrtom razredu osnovne škole pokazuju bolje rezultate u usvajanju navedenih plesova. U svih hrvatskih narodnih plesova razlika između djevojčica i dječaka statistički je zanemariva, te je utoliko lakše znanstveno utemeljeno planiranje i programiranje nastave tjelesne i zdravstvene kulture (čije su plesne strukture sastavni dio), za učenike od 1. do 4. razreda. Za dva društvena plesa mogli bismo predvidjeti više sati uvježbavanja plesa za dječake, prije zajedničkog tranzitivnog provjeravanja, ali bi povećanje dodatno kompliciralo izradu globalnog i operativnog plana. Zapravo, to je samo jedan u nizu problema koji kazuje da je potrebno odvajati nastavu tjelesne i zdravstvene kulture po spolovima u dobi od 7 do 10 godina.

O ovim bi saznanjima trebalo voditi računa pri izradi globalnog i operativnog plana i programa za TZK te dobre metrijske karakteristike svih osam plesova koristiti pri tranzitivnom provjeravanju plesnih struktura u nastavi TZK od prvog do četvrtog razreda.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je provedeno sa svrhom da se procijeni primjenjivost novoizabranih izvornih narodnih i društvenih plesova u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture za prva četiri razreda osnovne škole. Za procjenu uspješnosti u plesu konstruirani su testovi prema izvornim narodnim plesnim zapisima različitih autora (pretežito I. Ivančana), a iz jadranske i panonske plesne zone, te dva strana društvena plesa. Zadane sadržaje je procijenilo pet kompetentnih stručnjaka videozapisom. Izvršena je normalizacija varijabli za svakog suca pojedinačno. Prema dobivenim frekvencijama samo jednu varijablu (*hrvatsko kolo*) predviđenu za drugi razred osnovne škole treba smatrati neprimjerenom za naznačenu dob. Ostale varijable pokazuju zadovoljavajuće parametre. Svi testovi pokazuju dobre metrijske karakteristike. Po konstrukciji su vrlo pogodni za praktičnu primjenu jer istovremeno zadovoljavaju sve kriterije kvalitetnih mjernih instrumenata, te se mogu koristiti u tranzitivnom provjeravanju za ocjenjivanje plesnih struktura u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture i to: *slavuj viče* i *grizlica* u prvom razredu, *jabučice* u drugom razredu, *rašpa* i *furlona* u trećem razredu, te *tempet* i *letkis* u četvrtom razredu osnovne škole. Analizom varijance utvrđene su znakovite razlike između učenika i učenica i to samo u društvenim plesovima u korist djevojčica, dok u narodnih plesova nije utvrđena statistički značajna razlika između djevojčica i dječaka.

Dobre metrijske karakteristike opisanih nastavnih tema trebale bi donositi kvalitetne informacije o tranzitivnim stanjima učenika pri realizaciji plesnih struktura, što bi pridonijelo dinamičnosti procesa nastave tjelesne i zdravstvene kulture, te ostvarenju ciljeva tjelesnog vježbanja. Evidentirane razlike po spolu trebale bi poslužiti kao indikator za daljnja istraživanja.